

Når mindrebedemidlede dør!

Af Bo Kragelund, underviser i sociale forhold på bedemandsuddannelsen. Specialkonsulent ved Statsforvaltningen Syddanmark.

Når der ikke er penge i boet til at afholde begravelsesomkostningerne, er der principielt kun to mulige udfald på en begravelsessag: enten er der pårørende, der påtager sig begravelsen, og dermed udgiften hertil, eller - hvis dette ikke sker - så skal kommunen træde ind og påtage sig begravelsen.

I begge tilfælde udlægges afdødes bo til den der påtager sig begravelsen, altså i det første tilfælde til den pårørende og i det sidste tilfælde til kommunen.

Til gengæld skal der ved alle disse begravelser ikke betales for udgifter til kirkegården, da der efter Kirkebekendtgørelsen (Lovbekg. Nr. 7 af 3. januar 2007) er bestemt således:

§ 16. *Der skal altid være adgang for ubemidlede til at få et gravsted udlagt uden vederlag. Sådanne gravsteder må ikke henlægges til en særlig afdeling på kirkegården.*

Retten til et gravsted uden vederlag retter sig mod afdødes økonomiske forhold, og er således ikke en vurdering af den økonomiske situation for den der har påtaget sig begravelsen (her kommunen, der uanset den aktuelle størrelse af kommunekassen, ikke kan henføres til kategorien "ubemidlede"). Dette fremgår tydeligt af lovens § 15, stk. 1.

Nedenfor gennemgås dels den kommunale begravelse, dels de tilfælde, hvor der er pårørende der ønsker at påtage sig begravelsen, men som ikke har tilstrækkelige økonomiske midler hertil.

A) Når ingen vil påtage sig begravelsen:

Kommunens forpligtelse til at påtage sig begravelsen følger af Begravelsesloven (Lov

nr. 346 af 26. juni 1975), hvor der i § 5, stk. 2 fremgår:

§ 5. *Anmodning om foretagelse af begravelse eller ligbrænding fremsættes over for begravelsesmyndigheden, jfr. § 6.*

Stk. 2. Hvis ikke afdødes nærmeste, den eller de personer eller den institution, der hidtil har draget omsorg for afdøde, eller andre fremsætter anmodning om foretagelse af begravelse eller ligbrænding, skal sådan anmodning fremsættes af kommunen.

Pligten gentages i begravelsesbekendtgørelsen (Bekg. Nr. 593 af 1. december 1975) i § 3.

Kommunen er pligtig at efterkomme afdødes ønske vedrørende ligbrænding eller begravelse, og at sikre at begravelse/bisættelse sker senest 8 dage efter dødsfaldet.

Samfundet har herved sikret sig at alle afdøde begravnes: hvis ingen vil påtage sig begravelsen, træder kommunen automatisk til.

Personmæssigt er disse tilfælde af offentlig begravelse ofte afdøde personer, der enten er helt uden familie eller, hvor afdøde har stødt alle fra sig ved sin væremåde/handlinger således, at ingen vil have med pågældende at gøre, ej heller i forbindelse med dødsfaldet.

Det bemærkes at der i landets kommuner i stigende grad påtages kommunal forpligtelse til begravelse, dels generelt men især også, hvor der nok er pårørende men hvor ingen af disse ønsker at påtage sig begravelsen. Denne stigning har været ret markant de sidste 5 år.

Kommunerne oplever jævnligt, at pårørende alligevel påtager sig begravelsesforpligtigheden, når de oplyses om, at de ikke derved hæfter for afdødes andre kreditorer, men alene de ydelser, de selv bestiller hos bedemanden. Herved opnår det offentlige at borgerne selv løser opgaven, og de pårørende sikrer sig indflydelse på, hvordan begravelsen skal foregå.

Flere kommuner har udliciteret opgaven for en bestemt periode (typisk 4 år), og har derved sikret sig en fast pris på løsningen af disse opgaver.

Der er ikke et krav herom - kommunen kan vælge at bestille begravelsen hvor den vil, blot den aldrig indhenter mere end 2 tilbud, ellers overtrædes licitationsloven.

I og med kommunen har det økonomiske ansvar i forbindelse med begravelsen, er der ingen tvivl om, at det fuldt og helt er kommunen der bestemmer - med de begrænsninger der er i eventuelle ønsker fra afdøde selv - hvorledes begravelsen skal foregå, hvilke materialer der skal benyttes, hvilke sange der skal synges, om der skal ske annoncering, om der skal blomster på kisten osv.

Kommunen indgår aftale med en bedemand, og er herved naturligvis kontraktretsligt forpligtet til at betale, som i enhver anden aftale.

B) Når nogen gerne vil, men ikke økonomisk kan påtage sig begravelsen:

En helt anden situation er når der nok er en ubemidlet afdød, men hvor der er pårørende der gerne vil påtage sig begravelsen. Når der i disse sager kan opstå problemer er det i tilfælde, hvor den pårørende ikke selv har midler til at afholde begravelsen.

Såfremt den pårørende er på offentlig forsørgelse, altså modtager sygedagpenge, kontanthjælp, ledighedsydelse eller fleksydelse, vil der være mulighed for at ansøge sin hjemkommune om hjælp til betaling af bedemanden.

Ansøgningen skal indgives til den kommune, hvor den pårørende har sit ophold, og altså ikke afdødes hjemkommune.

Det er Aktivlovens § 81, der åbner mulighed for hjælp fra kommunen til begravelsesudgiften.

Der er 3 kriterier der skal være opfyldt, før kommunen kan give tilskud, nemlig:

- 1) Ansøger skal have været ude for ændringer i sine forhold.
- 2) Der skal være tale om en rimeligt begrundet udgift
- 3) Udgiften må ikke have kunnet forudses

Dette betyder:

Ad 1) Udtrykket "**udsat for ændringer i sine forhold**" dækker over at man enten helt eller delvist er blevet afskåret fra sit forsørgelsesgrundlag (blevet arbejdsløs), eller at man fortsat oppebærer sit forsørgelsesgrundlag, men at man har været udsat for ændringer der stiller så store økonomiske krav, at man ikke kan klare det, f.eks. en enlig forsørgers graviditet/fødsel, eller en studerende der står for at begrave pårørende.

Ad 2) En "**rimeligt begrundet udgift**" er en udgift, der har været nødvendig, og som ikke indeholder noget "ekstravagant", altså udgifter som ikke kan afvises som værende unødvendige.

Et eksempel på en rimeligt begrundet udgift generelt, kan være reparation af en vaskemaskine i en børnefamilie. I situationen med hjælp til at betale en begravelse vil udgifter til bedemanden i form af kiste, lidt kistepynt, evt. kremation, samt kørsel og beskeden annoncering alle være rimeligt begrundede udgifter, hvilket Ankestyrelsen har afgjort i sagen SM O-38-95.

Omvendt vil udgifter til efterfølgende gravøl eller kaffebord samt udgift til gravsten alle være udgifter, der ikke som sådan er nødvendige for at få en

person begravet på "anstændig vis". Der kan derfor ikke gives støtte efter aktivloven. Ankestyrelsen har i SM O-19-87 udtalt, at en kommune ikke kan pålægges at yde støtte til gravsten.

Der vil i kommunen sagtens kunne opstå tvivlsspørgsmål om de enkelte poster i en bedemandsregning; eksempler kan være, hvis den pårørende har valgt en dyr kiste, har valgt store blomsterdekorationer, eller at bedemanden skal køre en lang æresrunde rundt i egnen. Selvom den pårørende her måske prøver at sammensætte begravelsen efter den afdødes eget ønske, kan der ikke vælges frit, når man ikke selv har råd – hvis afdøde havde ønske om en stor og dyr statsmandsbegravelse, burde han også selv have sørget for at spare op hertil!

Det er kommunen der vurderer, hvilke udgifter der kan gives støtte til. Er der tvivl skal kommunen rette sig efter de afgørelser, som Den Sociale Ankestyrelse har afgjort på området. Alle kommunens afgørelser på området, kan ankes til de sociale nævn, der er placeret i de regionale Statsforvaltninger.

Ad 3) Endelig er det et krav, at man ikke **må kunne forudse udgiften**. Grunden hertil er, at når man ved en udgift vil komme, skal man begynde at spare op til den.

Et ønske om at påtage sig begravelsesforpligtelsen opstår først i det tilfælde, hvor der for det første er en afdød, og for det andet at der ikke er andre personer – med midler – der vil hjælpe økonomisk. Der er simpelthen ikke tradition for at vi aftaler disse forhold de pårørende imellem, i god tid inden selv meget forudsigelige dødsfald. Så selv om man længe har vidst at gamle moster Anna har ligget som terminalpatient, vil dødsfaldet og stillingtagen til begravelsen typisk opstå akut og uforudsigeligt.

Er den pårørende ubemidlet pensionist, vil der i stedet skulle ansøges om personligt tilskud efter Pensionslovens § 14 hos hjemkommunen, efter de samme retningslinier.

Når kommunen ikke adskiller de to situationer:

I nogle tilfælde oplever pårørende, der søger kommunen om hjælp, at de ikke får deres sag realitetsbehandlet, men i stedet modtager vejledning i at det er langt lettere at lade kommunen overtage alt besværet. Herved ændrer kommunen borgerens retstilling, fra at kunne beslutte – indenfor "normalbegrebets" område - hvorledes begravelsen skal foregå, til at blive passiv tilskuer.

Kommunens bevæggrunde kan være flere, lige fra simpel uvidenhed om forskellen, til at man har en rigtig god aftale med en bedemand, der vil påtage sig opgaven økonomisk fordelagtigt.

Når kommunen overtager ansvaret, overtager man også retten til at bestemme hvordan begravelsen skal foregå, herunder hvem der skal foretage den. Pårørendes ønsker er således ikke sikret i disse tilfælde.

Kommunen skal sondre om der er nogen der **gerne vil men ikke kan** påtage sig begravelsen fra de tilfælde, hvor **ingen vil** påtage sig begravelsen. Gør man ikke det, begås der brud på vigtige forvaltningsretlige grundsætninger. Et hensyn til en - for kommunen - god leveringsaftale med en bedemand vil være magtfordrejning. Det betyder at kommunen lader sin beslutning påvirke af nogle uvedkommende hensyn. Selvom omkostningsbevidsthed er en vigtig parameter i kommunens daglige drift, er det ikke lovligt at kæde kommunens økonomi sammen med stillingtagen til, om en pårørende er berettiget til økonomisk støtte efter aktivloven.

Pårørende, der ikke er omfattet af Aktivlovens § 81 eller Pensionslovens § 14, og som ikke har råd til at afholde en begravelse, har - udover muligheden for en afdragsordning hos bedemanden - alene banken, samt fa-

milier og venner at bede om hjælp. Glipper det, må de lade kommunen overtage begravelsesforpligtelsen.

Det er her vigtigt at bemærke, at har man først påtaget sig begravelsen, vil man ikke efterfølgende kunne få kommunen til at gå ind som garant for betaling af bedemanden.

Kommunens opgave er ikke at fungere som bedemandens underskudsgaranti i forhold til dårlige betalere.

Efter bestemmelserne ovenfor kan man som hovedregel ikke få hjælp til udgifter der er afholdt. Den pårørende skal derfor hurtigst muligt give kommunen besked om den situation man er kommet i, og at man søger om hjælp efter aktivlovens § 81/Pensionslovens § 14. På dette tidspunkt har man ikke overblik over udgifterne, og man bør derfor orientere kommunen om, at man vil uddybe sin ansøgning lige så snart man har et overblik over udgifternes størrelse.

Til gengæld skal man ikke herefter sidde og vente på at kommunen behandler henvendelsen. En begravelse skal være sket inde 8 dage, og der er mange beslutninger der skal tages.

Har den pårørende givet kommunen besked om situationen som angivet ovenfor, vil kommunen efterfølgende skulle tage stilling til ansøgningen, uden at inddrage det forhold at begravelsen nu har fundet sted inden kommunen har den endelige ansøgning. Ankestyrelsen har i sagen SM A-23-00 afgjort, at en ansøger om hjælp til begravelsesudgiften var indkommet for sent i et tilfælde, hvor ansøger først kontaktede kommunen 2½ måned efter dødsfaldet.

De nævnte SM-afgørelser, kan findes på Den Sociale Ankestyrelses hjemmeside på www.Ast.dk. Vælg "Afgørelser" og vælg dernæst søgefunktionen.